

Көру қабілеті бұзылған баланы тәрбиелеу және оқыту бойынша ұсыныстар

Көру қабілеті бұзылған баланың отбасында пайда болуы әрқашан шыдамдылықты, қамқорлықты және тәрбие мен оқытуға ерекше көзқарасты қажет ететін ерекше өмірлік жағдай болып табылады. Көру қабілетінің төмендеуі немесе болмауы қоршаған әлемді қабылдауға ғана емес, сонымен қатар сөйлеу моторикасының, эмоционалды және әлеуметтік дағдылардың қалыптасуына да әсер етеді. Сондықтан ерте жастан бастап көру қабілеті бұзылған балаға сезімтал қолдау көрсету, өзіне деген сенімділікті қалыптастыру, Тәуелсіздік пен Кеңістікті шарлау қабілетін дамыту өте маңызды.

Ата — аналар-баланың басты тәлімгерлері. Күнделікті қарым-қатынаста қарапайым, түсінікті әрекеттер арқылы бала қоршаған әлемді біледі. Бірлескен іс — әрекет, эмоционалды қабылдау, жүйелілік, көрнекілік және не болып жатқанын айту- мұның бәрі көру қабілеті бұзылған баланың сәтті дамуына негіз болады.

Ата-аналарға арналған тифлопедагогтың ұсыныстары көру қабілеті бұзылған баланы тәрбиелеу және оқыту бойынша:

1. Балаңызбен көбірек сөйлесіңіз, оған қазіргі уақытта не істеп жатқаныңыз туралы айтыңыз. Сіздің әрбір сөзіңіз балаға көрнекі түрде көрсете алатын қандай да бір тақырыппен, әрекетпен немесе қоршаған шындық құбылысымен байланысты екеніне көз жеткізіңіз. Мысалы, тұрмыстық заттарды атай отырып, оларды тексеру үшін балаға қолына беру керек, оның не үшін арналғанын көрсету керек.
2. Балаға айтылған сөздерді, өтініштерді, тапсырмаларды жиі қайталауға тура келетіні сізді таң қалдырмауы керек. Бұл, әдетте, көру қабілеті бұзылған балаларға тән зейіннің тұрақсыздығына байланысты. Балаңызға ересек адамды мұқият және соңына дейін тыңдауға және сұрақтарға жауап беруге үйретіңіз.
3. Балаңызға әртүрлі әрекеттерді белгілі бір ретпен орындау әдетін тәрбиелеңіз. Мысалы, алдымен қолыңызды жуыңыз, содан кейін тістеріңізді жуыңыз, аузыңызды шайыңыз, бетіңізді жуыңыз және т.б. алынған практикалық дағдылар автоматтандырылады, бұл балаға оларды өздігінен орындауға мүмкіндік береді.

4. Балаңызбен бірге не істесеңіз де, сөйлеңіз. Мысалы: "Біз қазір бетімізді жуамыз. Міне, сабын " (баланың қолын өз қолыңызға алып, сабынды сезініңіз; баланың түсіне, пішініне, иісіне назар аударыңыз; балаңызға қолыңызды сабындап, сабынды сумен қалай жуу керектігін көрсетіңіз, онымен бірге жасаңыз).

5. Балаңызбен барлық және бірлескен әрекеттерді өзіңіз айтып қана қоймай, оған баланы үйретіңіз. Алдымен оны сізден кейін қайталауға шақырыңыз. Келесі сұрақтарды қойыңыз: "сіз қазір не істеп жатырсыз?", "Бұл зат қалай аталады?", "Ол не үшін қажет?" және т. б.

6. Балаңызға алғаш рет қандай да бір әрекеттерді көрсеткенде, оның қолын өз қолыңызға алып, баланың қолын бағыттау арқылы не істеу керектігін және қалай істеу керектігін көрсетіңіз. Бірнеше жаттығудан кейін балаңызға оны өзіңіз жасауға шақырыңыз.

7. Кішкентайыңызды қоршаған заттарды көру арқылы ғана емес, жанасу арқылы да тексеруге үйретіңіз (яғни, жанасу арқылы). Ол осылай жасалады. Баланың қолын өз қолыңызға алып, тақырыпты (мысалы, орындық) жоғарыдан төмен қарай сырғытыңыз. "Бұл орындық. Бұл орындықтың артқы жағында, бұл орындық, бұл орындықтың аяқтары. Олардың қанша екенін есептейік". Нәжістің бөліктерін тексеру үшін баланың қолын өз қолыңызбен бағыттаңыз.

8. Балаңызға қуыршақты таныстырған кезде, алдымен қолыңызды бүкіл қуыршаққа (жоғарыдан төменге) сырғытыңыз, содан кейін қуыршақтың басын, денесін, қолдары мен аяқтарын көрсетіңіз. Сондай-ақ, олар балаларды аюмен, қоянмен және т.б. әр жаңа ойыншықты баланың қолына беріп қана қоймай, онымен бірге қарап, жанасу арқылы тексеріп, көрсетіп, онымен қалай ойнау керектігін айтыңыз.

9. Барлық заттарды баламен бірге негізгі бөліктерден бөлшектерге дейін зерттеңіз.

10. Баланың назарын ойыншықтардың, заттардың әртүрлі белгілері мен қасиеттеріне аударыңыз (олардың түсі, пішіні, мөлшері, құрылымдық ерекшеліктері, олар жасалған материал және басқа да материалдық белгілер). Мысалы, пластикалық текшені тексеру кезінде: "бұл текше (баланың қолын өз қолыңызға алып, текшені ораңыз). Көзді мұқият қараңыз-қызыл текше. Қай текшенің тегіс екенін түртіңіз.

Текшені бір қолыңызбен, алақаныңызда ұстаңыз. Текше жеңіл, себебі ол пластиктен жасалған". Содан кейін текшенің бұрыштары мен жақтарын тексеру үшін баланың қолын бағыттаңыз: "текшенің бұрыштары бар. Міне, олар. Және тараптар. Міне, олар".

11. Баланы заттар мен ойыншықтарды өлшемі бойынша ажыратуға үйретіңіз. Мұны істеу үшін ойыншықтарды, заттарды алыңыз (мысалы, екі доп, екі пирамида, екі лента, әртүрлі мөлшердегі екі табақ). Балаңызбен бірге осы заттарды зерттеу түсініктемелермен бірге жүріңіз: "бұл доп үлкен, ал бұл кішкентай; бұл пирамида биік, ал төмен; бұл таспа ұзын, ал қысқа; бұл табақ терең, ал таяз".

12. Балаңызға өз денесін бағдарлауға үйретіңіз. Бала дене мүшелерінің атауын және олардың орналасуын білуі керек. Алдымен баланың денесінің сіз деп аталатын бөлігіне қолыңызды тигізіңіз: "Бұл бас. Бас жоғарыда " және т. б. Содан кейін баланы өз денесінің бөліктерін көрсетуге және атауға шақырыңыз.

13. Баланы микро кеңістікте (мысалы, үстелдің бетінде) шарлауға үйретіңіз: балаңызға қолын үстелге алақанын төмен қаратып қояды ұсыныңыз. Түсіндіріңіз: "сол қолдың жанында орналасқан нәрсе - сол жақта, ал оң қолдың жанында орналасқан нәрсе - оң жақта". Баланың оң және сол қолдарына кезек-кезек қол тигізіп, баланың оң және сол жағына демонстрациялық қимылдар жасаңыз.

14. Тамақтану кезінде баланың алдында табақ, оң жағында қасық, ал сол жағында нан тұрғанына назар аударыңыз. Бірлескен тексеру әрекеттерімен бірге сөздеріңізді сүйемелдеңіз.

15. Баланың назарын қоршаған әлемнің дыбыстарына, шуларына аударыңыз. Оларды ажыратуға және дыбыстық заттың қай жағында орналасқанын анықтауға үйретіңіз. Мысалы: "Телефонның қай жағынан шырылдағанын мұқият тыңдаңыз". Баладан дыбыстық затқа қарай қолын көрсетуін сұраңыз.

16. Ата-аналар көру қабілетінің төмендігі кішкентай баланы шешімсіз, өзіне сенімсіз ететінін білуі керек. Сондықтан баланың іс-әрекетін ынталандыру, жылы сөздермен қолдау, оның не істеп жатқанын оң бағалау қажет: "сіз қандай жарайсың, тез шешіндіңіз!", "Сіз көп тырыстыңыз, жарайсың!", "Сіз ойыншықтарды қаншалықты әдемі қойдыңыз!" және т. б. Бұл балаға сіз сұраған нәрсені сәтті орындауға

көмектеседі. Мектепке дейінгі жастағы көру қабілеті бұзылған баланың тәуелсіз іс-әрекет дағдылары неғұрлым көп болса, оның кейінгі өмірдегі жаңа жағдайларға бейімделуі соғұрлым оңай болатынын атап өткен жөн.

Есіңізде болсын: әрбір қадам, әрбір жылы сөз, әрбір бірлескен ойын - бұл сіздің балаңыздың сенімді болашағына қосқан үлесі!